

GANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1903-ko Agorrilla-ren
23ⁿEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1903-ko Agorrilla-ren
23ⁿ

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

OARKERA

Albistarichu onen kontuguitzea bear dan leguez eroateko erregututen deutsegu suskritoreai saiatu daitezela aibat lasterren ordaintzeko edo pagatzeko aurtengo euspen edo suskrisiñoa.

Zuzen gugana, bai GIRO MUTUO-tik edo bai beste bide batez, bialtzea ondo ez jatorkionak eguin leike zereguin an, urietan daukaguzan suskrisiño-batzaillakaz.

Oneri bere erregututen deutsegu al izanez, garbitu daitezela euren kontuak aibat lasterren.

ERREGUA

D torren illean Bizkaiko Diputazioak Begoñako Ama Birginearen ondran ospatuko dabezan jai-aldietan, eguingo da abere-batzaldi bat, au da, batzaldi onetan aurkeztuko direan abere edo ganadurik onenai sariak emotea.

Batzaldi onen iragarria edo *anuncio*-a erri guztietara bialdu da, baiña erderaz, Mañariko Arruetarrak bere eskutitzan diñoan leguez. ¿Zegaitik ez euskeraz? Gure erechian ezta bestegaitik, alanche dagoalako ekandua anchinatik; bada Bizkaiko Diputazioak gauza askotan erakusten dau euskera zalea dala. Emen Bilbon dauko aspaldian eskola bat euskerea irakasteko, urtean urtean irakaslea ordainduaz ganera, milla peseta emoten dabezala saritzat ondoen ikasi dabeen mutilen artean banatuteko.

Luguintza edo *Agricultura*-ko arazo onetan ardurea daukan batzar edo junteak gure Diputazioan, daukoz guizon batzuk euskera zaleak; euren artean gomuta doguz Mario Adan Iartzako jauna, nok lagunduten daben beti euskera usaiña dabeen gauzetan; beste bat da Kruzeño jauna, Ondarroako semea. Jaun onek (orain ille batzuk izango da) euskeraz ederto berba eguin eieutsen baserritarrai Abadiñon, lurra landuteko makiñen obari edo *ventaja*-k adierazoteko. Alanche irakurri guenduen poz andiaz Bilboko albistari baten.

Bada, era berean, euskeraz ipiñi bear litzakez abere-batzaldi au lan goen iragarriak, baserritarrentzat direalako ta oneek erderean ondo aditu edo ulertuten eztabeelako. Eztiñogu jakintsuen edo *académico*-en

euskera garbi baiña gaitzean jarri daitezala, ezpada gaur erriak darabilen euskera loi baiña errazean.

Guipuzkoan olango gauzak beti, edo beintzat gueienetan erderaz da euskeraz iragarten dabez, erabagui onagaz; eta damugarria da Bizkaian bere alan ez eguita.

Oraingoa ia ezin leike zuzendu, baiña beste baterako erregututen deutsegu Luguintza batzarreko jaunari euskeraz ipiñi daiezala baserritarrentzako iragarriak; alan, obeto ulertuko dabe oneek euren asmo edo gogoa.

IBAIZABAL-ek, euskereak berak leguez, jaun edo zaldunen artean arre-ra guichi dauko, ta beraz, urtean emen esaten doguna, basamortuan eguiten dan deedarra leguez izango da, galdua; baiña baldin aitatu dan batzarreko jaunen baten entzutera elduten bada, gure ezereztasunari barik, beguiratu daiola gure arrazoiari, ta ziur gagoz ontzat emongo dabela.

BLOA.

Zu zera gure atseguin-poza.

Tu lottitia Israel (Judith, XV, 10).

I

Irudi argui dizditzallea
Lanbroasunak ezerezturik,
Estalki beltz ta lauso-lañoak
Irudimentik aruntz botarik,
Nik nai nioke, eguzkiaren
Eran zirarguiz dena alaiturik,
Guadalupeko Birjiñ Amari,
Seme naizela gogoratuturik,
Pozaren pozez pozik abestu
Bañan nerekin ez det almenik.

Lore polit bat dagon bezela
Baratz chokoan ikaraturik,
Bere kolkotik usai gossoa
Aize biguñan zerurontzuturik,
Ala nik ere, aiñ naizelako
Trakatz ta argala, chit bildurturik,
Bastar batetik esan nai ditut
Ene biotzko sentimen chikik;
Jauna, zatzakit lagun, arguia
Zor etzaidana neri emanik.

Ikusirikan lurbira naspill
Uso churi ta polit garbiak,
Amurruz lurra sarri utzita,
Botiaz garratz samin antziak
Igarokoitu ariñ aireak
Topatu nairik usateguiak,
Andik antzika otoitz eiteko,
Izan dezagun pake guziak,
Edo bestela gorde ditezen
Ustarguiaren margo arguiak.
Alatsu ere nere animak
Beguizta ditu Euskal-erriak,

Nola beragaz ekar-erazi
Oi ditun gaitz ta ekaitz andiak,
Ba igarokoitut nik ere fedez
Oleasoko alai mendiak,
¿Aitzik latzenak itzuli bitez!
¿Iriki zabal Ermit-atiak!
Sinist-arguia dijoalako
¿Aingueruk!! ¡jarri auzpez guziak!
¿Zer da guertatzen? ¿Non naiz arkitzen?
¿Ermitacho au al da Zerua?
¿Aiñ guri ta ariñ, leun ta ezitsu
Nola ta nondik irten doñua?
¿Beraz benetan kantatzen dago
Zeruetako Goi-ainguerua?
¿Zer da entzuten? ¿Zer det ikusten?
¿Aingueru talde bat auzpeztua
Izar bateri abil kantatzen
¿Agur Amacho Jaizkibelgual!
¿Al banezake aingueru oiei
Isildutzeke umill eskatu,
Onela ongui Ama-semeak
Dezagun alkar garbi aditu!
Bañan pekatu kaltegarriak
Doainkaizkiro gu gaitu galdu;
¿Entzungo dit ba neri Amachok
Bi artzai gaztei bazan aguertu,
Zituelako beren bildotzak
Bezela churi oso billatu?
Zumardichuan arkitutzen dan
Iturriako ur labañari,
Entzuten nago nola pozkiroz
Ari dan gozo neri kantari,
¿Guadalupea etorri zera
Agurtutzero Poza danari?
Atoz bai atoz tontor oietan
Esaten dizut «ongui etorri»
¿Ta utziko ote nau nere Amachok
Ama maiteak errukigarri?

Munduko griñak uztairituba
Euki nazute orain artean,
Euskal-erria dagoren guisa
Lotuba gogor Erdal mendean;
¿Ba irten biotzik pozoitu gabe!
¿Laga nazute neri pakean!
Guadalupeko Ama Maria
Artu gaitzatzu zure eskupean
Bestela ziñez galduak guera
Mundu choroko negu lizean.

Bultzaka naspill gabiltz chit ero
Edertasuna ez dan atzean,
Ta eguzkiaren dizdirasunak
Oe gorritik bera goizean
Doi-doi errizka mendi gañetik
Egun sentian alchatutzean,
Ur leiarrezko gueldi gañean
Beguizta garbi diran antzean,
Jainkoa dago Aman arpeguin
Eta alare epel Guadalupean.
¿Ez, ez Amacho, Ama laztana!
Auzpez jarririk zure aurrian,
Poztu oi da ta Jainko Altsua
Aiñ edertasun ikusgarrian,
¿Ene biotzko biotz neria!
Dizkitzut jartzen pozik oin-pian
Nere bizia, naizen guzia,
Beti zuregaz bizi naian
¿Arren! beguira nazu errukiz
Lurre guezurtin gueran artian.

(bukatuko da).

URROZ-ENEKO EUJENIOK.

Chori-erritik egaz.

Zortzigarren egaztada-aldia.

Guizonak guizonari mesede eguiten deuten leguez, choriak choriari bere eguin leio; ta niri Artachorik eguin deustana ezta chikerra, bada eguinik berak bakarrik zazpigarren egaztada-aldia, astia euki dot bitarte orretan neure kutunak ikusteko. Artachoriri eskerrak, igaro dodaz egun on batzuk neure kuna politekaz; eta mezede andi orren ordeaz, guizonak guizonari leguez neuk bere Artachoriri mezedecho bat eguin gura dautsat: neuk bakarrik eguin egaztada-aldi bat, bitartean atsedean apur bat euki daian guizajoak, badauko bear-izana bere-ta.

¿Baiña norako bidean ipingo dodaz nire ego chikerrak?

—Ballera (1) joateko eguna dozu gaur... *erromeria* dago... — diñaut Artachorik.

—Ta ¿non dago Balle edo dantza ori ba?

—Somorrostro-aldean... Trianoko suburdian joan ezkeror. «Arkocha» derichon guelunean edo *estaziñoan* gueratu bear da erri atara joateko.

—¿Zer diñautazu? ¿Ni joan alango errira! ¿Ni joan Somorrostro-alde-ra?... Erdera-zarata gueiago barik bere, naiko daukadaz belarriak min-beratuta.

—Ara ba... Elizechori, joan bear zeunke, chori-erriko erdera-sundeaz asetuta zagozan ezkeror... ia kanpoan euskera-usaiñik artuten dozun... emeko erdera-sundearen ordeaz.

—Zure gogoa betetearren baiño ezpada bere joango naz ba, Artachori.

Ta banoia, bai,... laster naz Desiertu urez andikoan, egoak lagunduten badeuste... *fara fara*.

**

Suburdiaz batean lotu nintzan Desiertuko guelunean aurrean, eta suburdiak urten-arte beguira egon nintzan, bere *coche* baten issil issilik sartuteko.

Ta zori ona euki neban. Bada ni sartu nintzan *cochean* danak izan ziran euskaldun aguriak benetan. Nire iru lagunatarik biak berba eiteko gogo andia euken, besteak ezaban barbarik eiten; bere bearra zan ke-

(1) Balle orderaz da El Valle, San Salvador de Valle.

bedarrez beteriko pipacho bateri *paul paul* eraguiten eutsen artean, beste biak zer esaten eben entzutea.

—Erramon—esan eban beste bietariko batek—ni enaz ba suburdietan ibiltzen zalea.

—Ni bere ez ba—erantzun eutsan besteak—Gaur leguez *konbidedu* onuntz etorri-bearren bat euki ezean, eztauke nigaz dirurik olango trasteak.

—Oingo gazteak ba oinez ezin joan dire inora.

—Alanche da. Laster oira joateko bere *trena* eskatuko dabe urrean.

—Oingo gazteak eztabe balio asko guk karlistadan eguin guendun beste bidaldi eguiteko.

—¿Karlistadan izan zinan, Peru?

—Bai, Gorordon *batallioian*. Baita Estellako *ataquean* apur bategaitik enenduen ill.

—¿Estellako sua diñozu?... *Koncha* ill ezipazan *¡koncho!* eztatit zelan ibilliko guinean gueu bere. *¡Arraioa!* *¡A* zan sua!... *Konduktorea* etorri zan onetan egozala, ta bakoehak bere char-tel edo *billetea* billatuteko ichi eben berbaldia. Pipadunak, *billetea* ataretan ebalakoan, *billetea* ta paper bat batu batua atara eban... ¿Zer zala uste dozue paper ori? IBAIZABAL, irakurleak, IBAIZABAL. *¡Nire poza!*

Peruk eta Erramonek, konduktorea aldendu ostean, biak batera esan eutsen:

—¿Zer dok ori? ¿*Gaselea?*

—Bai, euskerazko *gaselea*... albis-taria.

—¿Dengania? ¿Euskerazko *gase-tak* bere baiagozak? *Leidui* ia. Olan-go gauzek asko gustetan iatazak...

Irakurri eban ederto pipadunak IBAIZABAL dana.

Ta beragaz Barre asko eguin da guero, esan eutsan, Peruk Erramonek.

—¿Euskeralaster illko dala diñeudiek guero!... ¡Echagok antz andirik!..

Suburdia bein «*Arcocha*»-ra eldurik, danak, au da, irurak jatzi bear eben... Ni, euron atzechotik gueldiro gueldiro egaz joanda, eldu nintzan Balleko elizara.

Ballen entzun guendun mezea, ederra zan aleguinean. Baiña berbal-dia... enoia berbaldiagaitik ezer esaten. Entzun zer diñoen Peruk eta Erramonek.

—Gareztikoa ederto ederto egon da baiña asse... sermoia.

—¿Sermoi charra izan dok ala?

—Erderazkoa, guizonak, erderazkoa.

—¿Ona gurok etorri euskerazko sermoiak entzuten? ¡Leku onera! ¿Zelan gura dozue emen entzutea, Euskal-errien bere leku danetan ez-tira entzuten-da?

—Sermoiak erderaz diranean erromeriak bere... esan neuntsan neure buruari, ta Chorierrira etorri nintzan.

Anse da, irakurleak, bidaldi onetan artu dodan euskera-usaia.

ELIZCHORI.

ERRETERITIK

Jende asko dator egunero erri on-tako fabrikaren gauz azaldea edo *exposiziua* ikustera.

Gaur goizean (asteartean) izandu da Erregue galleta eta pastel fabrikan, eta arratzaldean etorri da bere ama, arrebak eta beti berekin ibiltzen dituen laguntzalle eta korleko jendeakin *exposiziua*.

Asko gustatu zaio eta alkate ta beste erriko jaunari eman omen dio pozerazkida edo *enhorabuena*, bai orren gauz ederrak erriko fabriketan eguiten diralako, eta baita ere orrenbeste erria onratzen duen azalde ori jendea begui aurrean ipintzeko gogo ona izandu dalako.

Datozten guztiak abo batetik beze-la mintzatzen dira esanaz Erretereria beziñ erri chiki bat (lau milla lagun guera) gaitz dala billatzen, eta menturaz ez dala izango ez Espanian eta ez beste dierrietan, onek aña fabrika desberdinak dauzkanik bere lurrean.

Esate baterako badira Katalunian bertan erri chikiak, au bezelakoak, fabrika asko dituztenak; baiña denak dira berdinak, zeñetan eguiten diran, batzuetan oial gauza bakarra, eta besteetan arizko eta algodoizko eunak.

Baiña emen ikusten dira amalau fabriketan eguiten diran errosario, kate, kurutze eta medallacho zillarrezko eta urrezkoak; arizko maindire, pañuelo, mantel edo samau, eta serbi-lletak; ari-algodoi nastuakiañ eguinta-ko kolehoi eta lastaia-gaiak eta orre-lako asko; sedazko kortina, eta seda eta iutekiñ eguintako oñazpikoak (*alfombras*), maistalki edo tapeteak; pa-retak, silloi ta butakak estaltzebo *tapiz* ederrak; chikori landare berdea lurrean, eta mallaka mallaka ikusiaz zer lan eguiten diran, gan-gaño-ko mallan aguertzen da zorruetan, ka-fiakiñ nastutzeko dendetan saltzen dan autsa; mats ostoa eta mordo ederraren tartean barrikacho eta botilla pillak zeñaren barrenetan gordeak dauden anisete, koñak, ron, likororo, jarabe, eta beste milla orlako edari mota; emengo Archipi izena duen arrobi ospetsutik ekarritako arri gorrista nabartuakiañ eguiten diran pillare, gau-mai, armario, konsola, garbi-leku eta orlakoan gañak; pa-per eta kartoi, gauzak biltzekoak, izkribatzekoak, eta milla mota edo klasetako kartestalki edo sobreak; probintzi onetako lurrean «*Real Compañia Asturiana*»-k dituen meatz edo miñetatik ateratzen diran meatzarri edo mineralak; eta emen dauzkan bi fabriketan eguiten diran berunezko eta zinkazko chapak, lingoteak, odi edo tuboak, tellak, arro-sak, tellatuetako apaingarri edo adornuak, *albayaide* ta *minio* (pintura ehuria eta gorria); galleta, bizkocho eta pastelak; eta azkenik artilleakiñ eguiten diran ari, elastiko, buruko tokilla eta beste gauz asko.

Damu izatekoa da errian dauden

beste lau fabrika gueiagok ez dituzte-la erakutsi nai izan eguiten dituzten gauzak, bada aben laguntzakin da-gon baño ikusgarriagoa izango zan esposiziua; baiña eman dituzte beren arrazoiak, batzuek asko gastatzeko bildurra zutelako, besteak lanean asi berriak diralako, eta orlako batzuek; eta urrengo chandan ipiniko dituz-ten ustearekin guelditu guera aur-ten.

Alaz guztiaz ere jendea pozik irtet-zen da ikusi ta guero, eta gure erria oso goratua, bada Donostitik egune-ro etortzen diran alde guztietako jen-deak gorapen aundiak eguiten ditu, eta abek eguiatzkoak eta merezituak dirala dakigulako gaude Erreteritar denak pozez beterik.

IBAIZABAL-en irakurlerik ez dedilla beintzat ikusi gabe guelditu baldin gure erri maitera etortzen bada. Ziur-kiro kontentu irtengo dira eta eske-rrak emango dizkirate bertarako bi-dean jarri nituelako.

ENRIKE ELIZECHEA.

ERRECHIÑOLARI

(Erezi eder au dago artuta Jaun Felipe Arresek argitaratu daben li-buru «*Asti-Ordutako Bertsozko La-nak*» izena dabenetik; lengo asteko gueian iragarten guenduen. Erakus-gaitzat ipinten dogu).

Kantau eguizu errechiñola
Bakartadean,
Errama gallur berde berdean,
Zarealako chori guztien
Zu erreguea
Ondo kantetan paregabea;
Kantau eguizu zoragarritzko
Chorrochioa,
Eztia baiño gozoagoa,
Berarizkoa,
Naibaguez eta atsakabetan
Aurkitzen dana,
Poztzen dalako, zuregaz bada;
Aztu erazo eiazuz niri
Ditudan miñak,
Zorigatch dongak garratz eguiñak,
Guztiz gordiñak;
Eta zu zara euroentzako
Aringarria,
Chori kantari guztiz andia;
Bai, entzutean orretariko
Zure kantuak,
Dirudienak guztiz goikuak
Gloriakua,
Igo gura deust lurretik aruntz
Gora goruntza,
Izarretatik bere aruntza;
Zu ikusteak orren kantari
Eder lurrean,
Ainbeste guizon donguen artean,
Aleguinean
Eurari atseguin emon gurarik
Or illarguitan,
Gabez sarritan,
Diñot samurrik Jaungoikoa da
Zure Eguillea;
Altasunagaz bete bete,
Ta borondatez neurri baguea,
Ihaso guisan bere epéa,
Dakust benetan dala eskerguea;
Ta bere echea
¿Zetarikoa izango ete da
Kantariakaz,
Lurrean bada guizon dongakaz
Ain oparoa, esku zabaldun,
Eta prestua?
¡O Jaungoikua!
¿Zer izango da zure Zerua?
Eta alan bere guizon astua,
Fede bakua,

Eleissearen areriu,
Dirudiala lau oñekua,
Balitza leguez lur utsezkoa
Dala barro sortua,
Dabill loituten biraoka
Zure izen bai guztiz santua
¡O zer mundua
Gaur ain galdua!
Dirudiala ia linbua,
Eta itz gaiztoz okerragua,
Toki askotan gaur infernua;
Jesus dontsua,
Zure Biotz on, eztia baiño
Gozoagoa,
Gaur darabille oñperatua,
Eguia da bai zu zareala
Bildotz mansua,
Eroateko issillik aren
Iraun gaiztua

Errechiñola biotzekua
Jasoizu gora zure kantua,
Eta alabau eguizu beti
Zuk Jaungoikua
Eta lotsatu guizon sastua,
Dirudiena eskuz ta agoz
Demoniua.
FELIPE ARRESE TA BETTIA.

MAÑARITIK

Artezkari jauna: Urkiolarako bi-dean dagoalako askok eukiko dau errihu onen barri, osterantzean gui-chik jakingo leuke nun dan bere jaiñ eskutaturik gueukez ach tontor ja-gui oneek!

Gu nun garean jakin arren, ziur-nago emengo albistak ezteutsela iño-ri erakarriko gogora ezetariko jakin-gurarririk, eta goiko irakur-burua «*Mañaritik*» ikuskeran, salto eguingo dabela irakurlearen beguiradeak urrengo datorren gauzara, oni jara-mon eguin bagarik. ¡Chikiari echako emoten gorapenarik! Bilbon edo Ma-drillan edo Pekin-en jazoriko burru-ka, lapurreta, edo beste edozer san-tarkeri batek jakingura gueiago emo-ten dau erri koskor baten jazoriko gauza eder batek baiño.

Gogoketa onekaitik, eskuan arturi-ko lumea bertan bera isteko bere egon naz; baiña gogoraturik zuen al-bistarichu ori uritarrena baiño gueia-go dala baserritarrena, or joatsu zer-bait, baldintasun edo kondiziño bate-gaz: nik charto eguiñiko zirriborro oneek orraztu daizuzala, baita achur-tu bere gura badozu, ichura on ba-ten aguertu daitezana.

Emen euki dogu Andra-Mari ta San Droke egunetan berbaldiak egui-tera Aita Felipe Zugazaga Jesusen Lagundikoa, Zorrontzako seme ar-guia. Eztot uste, gure gomutan bein-tzat, Mañariko pulpitoria au baiño euskaldun garbiagorik igon dabenik. (Garbitasun au aditu bear da euske-raz garbi berba eguitean). Euskeraz beti berbetan diardugunok eztogu gogoratuten zein ederra dan gure gurasoak ichi euskuen berbeta, dan baiño gueiago maite izan bear litza-ken au, onetariko berbaldiak entzun arte. Estakigu zeren jaube garean; lau urteko ume bat diamante chorta bategaz leguez gagoz gu euskaldu-nok, aurrekoak daukan kristal mor-ko bategaitik truke emoteko guertu.

Erlejiño Santua ta gure berbeta ederrari eutsiteko gogo guztiagaz esan euskun Aita Zugazagak. Bai, jauna, eguingo da aleguinean zure esana. Erri onetan ondiño gueienok eztogu erabilten gueure ezpanetan beste berbetarik; *gueienok* esan dot, dagozalako batzuk, guichi zorionez, beti-bere erderera joten dabeenak eztakigu zegaitik, edo badakieela erakustearren, edo guri baserritarrai jakin eraguitearren eurak gu baiño andikiagoak direala. Ta ezin dot aditu erderaz eguiteak andikitasuna ekarri leikela, bada emen gure artean biarrean dabizan erdaldunak, gu baizen arloteak dira, arloteagoak ezpadira. Ta barriz, ni soldautzan egon nintzanean Guardalajarran, kapitán batek esaten eustan nire euskera zaletasuna ikusirik: *Suyos pareser, ondra mereser* (1) edo olakoren bat, ondo eguiten nebala adierazoz.

Emen izan direan jaiak eztauke zer esan andirik; bakarrik esango dot alkartasun onean igaro doguzala, asarre ta burruka barik, beti leguez. Ondiño badaukagu zibilizaziñoa; erdereea sartzen jakunean, mediku ta botikario ta abadea prest euki bear izango doguz, zaurituak osatu ta ill aguiñian dogozanai eriotzan laguntzeko. Guardalajarra-tik Madrillara erromeria batera soldau morchoka bat joan guinean bein, da ikaratuta guelditu guinean ikusirik olezko echechu bat, *Casa de Socorro*

(1) *El que á los suyos parece, honra merece*, esan gura dau Arruetak.

izentzat eukana, erromerian kuchilladakaz jausten zireanak arasse eroateko.

Amaitu baiño len. Emengo Aiantamentuko orman dago egunokaz paper bat *Concurso de Ganado* diñoana. Eztot gueiago irakurri, bada erderaz dagoala ikusi nebanean, pentzau neban paper ori ezala guretzat, Burgos aldekoentzat baiño. Gure Diputaziñoak bialdua dala esan eustan batek, eta nik itanduten dot: *¿Zegaitik euskeraz ipinten ezteuskuez orretariko paperak Guipuzkoan eguiten dabeen leguez? Nik uste dot, zentzuna astoen batek or nunbait bedarraz batera iruntzi ezpadau, guizonari ezer esan bear jakonean, bere berbetan esan bear jakola. ¿Zer esango leukee Pankorbon euskeraz eguiñiko iragarri bat ipiñiko baleuskioe Aiantamentu echean? ¡Jesus! ¡aotik kakan botako leukee arek! Neu, egun arguiz, enintzake joango Pankorborra olako paper bat orman iraatsitera Bilboko diru guztiakaitik bere; neure narrua gueiago maite dot ondasun guztiak baiño.*

Emen ondiño osorik dago pape-
ra..... eguia da eztodala ikusi inor berari beguira edo irakurten. Bearbada, emen neuk diñodanaz jausiko da kontuan baten bat, paper ori an dagoala. Alperreko bearra ta gaztua eguin dauz beraz *gure* Diputaziñoak.

ARRUETAR BAT.

NORK BERE A

¿Nork berea echea ala besterena lenengo bear du zaitu? Nork berea diote. ¿Euskaldunak ala eguiten ote degu? Ez, gueren zoriharrez.

Albistari chiki bat irteten da euskaraz moldaturik astean bein IBAIZABAL izenarekin eta esan liteke euskaldun danok arreta aundia jarriko dutela berari bizi sendoa ematen, baña ezta ala guertatzen; bigarren urtea darama albistarichu onek, eta asko dira euskaldunak oraindik eukur chiki bat bere truke eman eztutenak; eta gueiago, entzun det badirala beren artean illik balegoke naiago luketenak, eta zergatik uste dezu, irakurlea? ara emen orrelako euskaldunen achakiak.

Diote: eguia da ondo dala euskaraz moldatutako albistaria izatea, bañon nola onek eztigun esaten Madrillen, Barzelonan, Parisen, Londresen, Berliñen, Bienen, eta beste uri andietan guertatzen dan albistarik, eztu ematen irakurtzeko gogorik. ¡Ai euskaldun epelak, obetoago esateko, Ama Euskararen seme illtzalleak! Euskaldun albistariari emango baze-
nioteke erdarazkoari bezela egunero guchienaz bost zentimoko bat, laster litzake IBAIZABAL chikia aunditua eta emango lituzke albistiak erdarazkoak bein ondo edo garbiago gure izkuntza maitean eta izango luke bere moldatokia, ez luke joan bearrik izango erdarazkoak eguiten diran

moldizteguira, eta bere bearrekuak danak izango lirake euskaldunak.

Badira euskaldunak urtean bein edo bi aldiz oroitzen diranak gure oituraz, ta ori, arako euskal pestetako denboran, eta azaltzen dituzte lan politak. ¡Goratzekoa da ori! Eta arako euskarazko pestak dirala eta beren itzaldiak erdaraz eguiten dituzten aiengatik ¿zer esango degu? Nere iritzian obetoago emango luketela Ebroko ibaiez gora, ez euskal pestak eguiten diran urian.

Euskalerrian albistari asko dago erdaraz irteten diranak, ez dago zer esanik laguntzalleak gueienak euskaldunak izango dirala, eta kontu ezercho esan orrelako edo alako albistarik euskal oituran gatik zerbait esan duela, asarraturik gogor mintzatuko dira esaten dutela, baserritarren modura nai degula bizi lotuak, eta bear degula orain azkatasunean bizi.

Bai, azkatasunean bear degu bizi, euskaldunak bezela, eta kendu gueren artean erdara erritik sartu diran galguero oiek.

Nork bere echea lenengo, euskaldunak.

JENARO ELIZONDO.

ALBISTAK

Ill onen 14-n zabaldu eben Ondarroan batzoki bat «Euskal Lagun Artea» izena dabena.

Emengo albistarietan ikusi dogu-

— 44 —

Jorje.—(beste maiera beguiratuta) (*Pachiri*) ¿Jaun abek emenguak al dira?

Pachi.—Ez jauna, bañu echera etorriak izango dira, frantzesak dirudite.

Jorje.—Orduan euskeraz itz eguingo degu; ez dezatela gure berririk jakin.

Pachi.—Eta euskeraz baldin badakite?

Jorje.—Orain jakingo degu, (*Bissenteri*) *Bon jour, Monsieur et Dame.*

Bissante.—(alkarri) *Bon jour, monsieur si vous voulez.*

Jorje.—*Merci bien, merci bien.*

Bissante.—*Sans compliments.*

Pachi.—¡Au bai dala zakurren izkera!

Jorje.—Seguru gaude, ez dakite euskeraz.

Mikela.—(aparte) Ez uste zubek.

Pachi.—Bada len esaten asi naiz ta, iru urte dira kanpora joan zala.

Bissante.—¿Neregatik ari ote dira?

Mikela.—Izan liteke, paperen ertzetik cheletatu zagu.

Jorje.—¿Eta nola zuben izena donostiar orrek?

Pachi.—Bissante.

Bissante.—Bai, duda gabe neregatik ari dira.

Mikela.—Ez dute askorik pensatzen zein gueren.

Jorje.—¿Eta gueiago?

Pachi.—Anabitarte.

Jorje.—Bai bai, bera da eta ¿zer zeña ditu?

Pachi.—Mutill bikaña eta egokia, ona ta iztun garbia.

Bissante.—(aparte) Eskerrik asko.

Pachi.—Languillia, trebia, chistosua, jostallua, eta begui onduan sajara chiki bat duena.

— 41 —

banituen artu nituen! ia ia ito nitzan, oraindikan goizero makarra irtetzen zait eskerreko beguitik; beste Mondragoiko erroskilla saltzalle batek berriz aín fio esan ziranarren ta arren sartzeko belarri zuluan chingurri biziak; oraindikan emen dabilta bueltaka askure emanaz jorra! alperrik dana; nik uste det sekulan bañan gueiago daukatela, jamai-
ka *plancha* nik eguiten det, bañan zer eguingo det, pazientzia!

Jaunak; azkeneko erremediua eguitera nua; esan dirate, eta asko dakien mediku baten echian, ostiral arratzaldian merendatu ta guero, sartzeko eskerreko belarrian zatar zuri chiki garbi batian bill bill eguinta, neska zarren kokotzeko bissarrak cheche eguinta; au ere eguingo det bada, eta ondo ateratzen bazait nik billatuko diet denari guizona edo nobioa, baita zar zarrari ere; nere tripak *klan klan* eguiten dute gosiakiñ; guazen eche aldera, gaur ondo merezia degu erreziua, jendia dator, alde eguin zagu.

(Joaten da atzetik eskubitik; bitartian eskerretik irtetzen dira Bissante ta Mikelacho debrazete ondo jantziak; Bissante bizarrakiñ ta bastoiakiñ).

nez, Bilbotik joan zan gazte mordo bat egun atako goizaldean ontzichu baten, da Bermio parean batu jakezan ango beste batzuk, eta danak batera jarraitu eben Ondarroara.

Batzokiaren izenetik, eta bere idi-guierako albistetatik (emengo albistarietan ikusita) ateraten dogu bere eratzaileak direala euskalzaleak. Beste leku batzuetan, galdutako euskerea irabazteko saiatu bear izaten dabe; Ondarroan, ichuraz, aurretik gogoratu dira, ta ondiño indartsu daukeen euskerea gordeteko jarri dira.

Ordu-onean izan daitela.

Lengo asteko bariku edo ostira-lean Bilboko Aiumentuan esan eban errejidore batek, Sarasola jaunak, parkatu eiola bere gogamenak ondo azaltzen ezpazituan, bada Españako erdereza etzala bere berbetea.

Au esatea guztiz chartzat artu eutsen beste errejidore batzuk, eta batez bere alkateak; guztien artean barregarri erabili eben Sarasola jaunak, eguia esan ebalako.

Alkate jaunari itandu bear jako ia zein berbete ikasi eban bere echean, eta ia zenbat ekian Españako erderan bere ume denporan.

[Datorrela orrekana laguntasuna eskatzen erderaz etzakien baserritar bat!]

Diputazioak atzera eguin dau Bilbon datorren illean ospatu bear zirean jaialdietan.

Bilboko uriak irabaziko eban asko jaialdi orreetan, etorriko zan jentegaz; alan da guzti bere, eztan emon gura izan laguntasun chikienik; emoten ezer kostako echakozan bandera-choak eta beste gauza batzuk ukatu eguin dauz.

Diputazioak, oriikusita, ichideutso Bilbon jaiak eguiteko asmoari, ta eguitekotan, Durangon da Markiñan

da Bilbo baiño esker obeagoko beste urien batzuetan eguingo direala.

Bada egunokaz zaratea Bilbon. Kaleetan, tranbietan, kafeetan, arpegi ez-egagun asko ikusten da; ostatuak beterik eidagoz.

Zezenketarako chantelak naizelan pagateko eztago ardurarik, zortzi baliio dabena amaseian artu ta aurrera. Guero teatro odo biltokietan, dendetan, da *Campo Volantiñeko* barraketan parra-parra issuri dirua.

Bilbokoa jazoten da Donostian, Bitorian, Iruñan, Santanderen, da beste leku askotan. ¿Aberatzak algara? Badiudi.

Baiña zoaze bakochari banan-banan itandutera ia zelan bizi dan... da negarra ta zer-esana baiño besterik eztozue aurkituko.

¿Zelan da ori?... Orra igarkizun polita gure igarkizun zaleentzat.

Azkenengo gueian ikusiko eben irakurleak *Izketa bat* zerichon irakurkizuna; bada izketari bata, 81 urte eukazan Agustin Artolozaga ill zan Ama-Birjiñaren egunean, beste izketari G. Sasietak diñoskunez.

Euki daijala Jaunak zeruan.

IZKIRIMIRIAK

ARTZAIÑAK eta BAIKOCHA (1)

Erri onetan zeuden artzaiñ asko erosocho bizi ziradenak euren ardiak, kiñ, baña asi jakezan ardiak guchitutzen eta egunetik egunera guchia-go, etzekiten zer guertatzen zan; aserreturik eta zer eguin ezekiela egozala, batek esan zuan abadeangana joan bear zala esatera zer zan, arek bearbada jakingo zuala zer eguin. Abadeak esan eutsen, urrengo domekako meza nagusitan asarre

(1) Bizkaiko erri batean guertatua, diotenez.

eguingo ziotela danari eta baita bilburra sartu ere.

Sarritan joaten ezpazan be meza nagusitara, orduan aurkitzen zan Baikocha izena zuan guizon bat, eta abadeak onen izenik gogoratu gabe esan zuan itzal aundi batekin:

—Etorri jataz artzai batzuek esatera ardi asko faltatu jakela, bañan esaten deusuet baikochak ondo pagatuko duela.

Eta orduan onek erantzun zuan bere bularreko indar guziarekin:

—Baikochak bakarrik ez; besteak ere Baikochak baiño len pagatu bear dabe.

F. ELORZA.

IGARKIZUNAK

I

¿Zein egazti da pausorik ematen eztuana?

F. IBARLUZEA.

II

Iru-ankaren gañean bi-anka dago, aldamenen dauka anka bat; baiñan etortzen da lau-anka eta eramaten dio aldamenen zeukan anka; ikusirik au bi-ankak artutzen du iru-anka eta bere indar guztiakin botatzen dio lau-ankari, eta onek igues eguiten du utzirik anka. ¿Zeinen anka dira anka oiek guztiak?

ZARAUZTARRA.

III

¿Gogotik ekiñ!

¿Zenbatgarren sagarra jaten ari oteda onezkero gaur gure umea?

¿Nondikako zakurra dek zakur alper ori, Pello?

Emango dizkat pozik—laister peseta bi Bi galderak erderaz—nai baidizkit jarri Kondarrik utzi gabe—bañan.... jodozeñi! Ijitoren bat balitz—baita ere arri, Gaztigatu bertatik—*Pe-Eme* jaunari.... Ondo esan ez badet—*Mendarokoari* Aiñ ongui oien tranpak—dakizkianari, Emenche nagoala—jakiteko larri, Nori zorko diodan—orrenbeste sari, Lenbailen bialtzeko—dirua berari, Zintzo eman deguion—irabazleari; Orduan kito-kito—ijitoa ta ni.

OIRENPAK.

Lengo astekoaren erabaguia: 111 arrautza.

Baserritarren arrautzak

Berroguei eta amasei ziran

Aurrena saldutakoak;

Ogueita zortzi bigarrenkoak,

Amalau urrengokoak;

Oieri zazpi eratzirikan

Laugarrengo aldikoak,

Sei baita ere saltzalleari

Gueroz guelditutakoak;

Orra no diran eun ta amaika

Echetik artutakoak.

Oirenpa.

Beraz 1.º aldiz 56 arrautza saldu zituan; 2.º aldiz, 28; 3.º aldiz, 14; eta laugarren aldiz, 7. Arrautza osoak saldu zituan, bat ere erdibitu gabe.

Oirenpa-ren erabaguia bialdu dabe: Bilboko F. Ibarluzea, Uribe-Echebarriak, eta Abikoak; Logroñoko Dionisio Azkuek; Lasarteko Eleuteriok; Ollargan meatzetako languille Praisku Urrutikoecheak; Bergarako G. Sasietak eta Mendaroko Maria Osos-ek.

LA EDITORIAL VIZCANA derichon moldaguntzan Gran Via, 36 eta Ledesma, 15.

— 42 —

Zortzi-garren irudia

VIII

BISSENTE ta MIKELACHO

Bissente.—¿Gogoratzen al zera leku ontaz?

Mikela.—Bai eta ondo; amarekin nola etorri nitzan.

Bissente.—Mikelacho neria ¿zeñek esan bear zuen gaur iru urte senar emazte eguin ta gaur emen bertan arkitu bear guenduela?

Mikela.—Bai Bissente neria.

Bissente.—Zuria bai, izan ta izango, nere izarra, ¡zuri zor dizut dena! (*eseritzen dira*)

Mikela.—Zu ere ongui portatu zera, aitaren aguindu denak ondo eguin dituzu, ikasi ere bai bear diran gauzak.

Bissente.—Bai pozik; eta eguin naiz zure borondatiaren jabe; eguia da zure aitak trezna estuak eta arrazoizkuak jarri dizkit, bañan zure amorioa dalako merio saiatu naiz eta osatu det saria.

Mikela.—Iru urtian zure buruak naiko lan eguin du.

Bissente.—Maissua bera arriturik guelditzen zan.

Mikela.—Orra zer dan gaztetan eskola ikastia, gueroa beartu ezker lan erdiakin guizon eguiten da.

Bissente.—Bai Mikelacho, Jaunari graziak gaztetan maisu ona izan guenuen, donostiar bat oso jakintsua, Aguirre, ¡guizarajua! Jaungoikuak bere eskutik eduki dezala.

— 43 —

Mikela.—Amen komeni bada. (*jotzen du eskilla*).

Bissente.—Eskilla ori ezagutzen det, languillena da; ¿zer eguin ote dute denbora bateko nere lagunak? ez gaituzte ezagutuko orain.

Mikela.—¿Nola ezagutu? ¡Bai zera!

Bissente.—¡Pachi guizarajoa! ¿zer eguin ote du? eskupeko bat eman bear diogu, ura zan nere lagunik aundiena, zoratuko da gu ikustian. (*azaltzen dira Pachi ta Jorje*).

Bederatzi garren irudia

IX

LENGOAK, PACHI eta JORJE

Pachi.—Kanpotar onek kontuak ondo sustarretik nai ditu jakin. (*aurreratzen dira*).

Bissente.—(*andreari*) Mikelacho, ori da Pachi.

Mikela.—¿Ori al da?

Bissente.—Ori bera; orrekin apustura eguin nuben ¡guizarajua! zer arrote dagon ¡beti bezela!

Mikela.—Eta beste ori ¿zein da?

Bissente.—Ori miñetako ingeniero frantzesa izango da; aditu zugun zer esaten duten. (*periodikuak aguertzen dituzte*).

Pachi.—(*eskubitako alkan eseritzen dira*). Orla bada.

Jorje.—¿Eta zer gueio, zer gueio?

Mikela.—(*Bissenterik*) Oi? euskeraz badaki.

Bissente.—Frantzes euskalduna izango da.